

ПРЕОСВЯЩЕННИЙ СТЕФАН СОТЕР ОРТИНСЬКИЙ, ЧСВВ, Д. Б. ,

„КИР СОТЕР”

ПЕРШИЙ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИЙ ЄПИСКОП У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ
(1907-1916)

о. Іван Кащак, Д. Ф.,

Courtesy of PAHRC

Філадельфія, Пенсильванія - 2007

IMPRIMATUR: +Stefan Soroka

Metropolitan/Archbishop of the Ukrainian Catholic Church in U.S.A.,
April 12,2007

©The Ukrainian Catholic Archeparchy of Philadelphia
827 North Franklin Street
Philadelphia, PA 19123-2097

Зміст

Початки	3
Юність Стефана	5
Єпископство. Перше пастирське послання	6
Церковна структура	7
Освіта	8
Сиротинець	9
Латинська єпархія та єпископ Ортинський	9
Закарпатці, галичани та інші	10
Митрополит Шептицький у Філадельфії	12
Союз „Провидіння” та „Руський банк”	12
Греко-католицька єпархія в США.	13
Подорож до Риму та Перша світова війна	14
Смерть та похорон єпископа Сотера Ортинського	15
Думки на завершення	16

Про автора: Отець Іван Кащак є священником Стемфордської Єпархії Української Католицької Церкви. Ступінь бакалавра він отримав у Коледжі св. Василя в Стемфорді, Конект. У 1985 р. захистив звання магістра богослов'я в Облат Коледжі. Того ж року, 4 травня 1985 року, він був рукоположений на пресвітера. До сьогоднішнього дня служив парохом в таких містах: Трой, Н. Й., Спрінг Веллей, Н.Й., Сиракюзи, Н.Й., Рочестер, Н.Й., Вунсокет, Р.А. та Фол Рівер, МА. Він також служив у Гемпстед, Н.Й., до часу поки не взяв у 1996/97 рр. річну підпустку для завершення освіти в Університеті Ла Селл. У цьому ж університеті він захистив магістерку з педагогіки. Опісля кілька років служив Віце-ректором Малої Семінарії в Стемфорді, Конект., і парохом церкви св. Івана Хрестителя в Сиракюзах, Н.Й. У 2005 р. він отримав докторат з релігійної освіти від Університету Фордама. Він є автором кількох книг і понад вісімнадцять років служить капеланом резервістів військово-повітряних сил американської армії.

Думки на завершення

Церква завжди знаходиться в контексті історії. Її традиції та своєрідні звичаї вдихають життя в головне її призначення – „проповідувати Добру новину всім народам”. Єпископ Стефан Сотер Ортинський присвятив проповідуванню цієї Доброї Новини все своє життя. Він намагався оберегти на чужій землі ті різні народи, які називали його Греко-Католицьку Церкву своєю рідною. Він бачив свою місію не у вузькому плані служіння окремим людям, але як служіння усім на теренах Сполучених Штатів. Він був пастирем і „єпископом-опікуном”. І коли його брати-католики пробували нагадувати йому, що він є єпископом для русинів, він нагадував їм, що євангельським наказом було – проповідувати кожному. Так, Євангеліє проповідується в рамках історичних традицій Греко-Католицької Церкви, але цілі цього проповідування ніколи не повинні залишатися парохіальними, але завжди бути лише вселенськими – для всіх.

Тіло єпископа Ортинського покладене в Катедрі.

Мати Олена Лянґевич, ЧСВВ, - перша настоятелька сестер Василянok у США.

Depiction of Bishop Ortynsky in stained glass at the National Shrine of the Immaculate Conception, Washington, D.C. Ortynsky and DeSmet – has Metafile; Photographer: Geraldine M. Rohling / © Basilica of the National Shrine of the Immaculate Conception, Washington, D.C., 2005. All rights reserved. Used with permission.

Зображення єпископа Ортинського на шклі вікна в Національній Святині Непорочного Зачаття у Вашингтоні, О.К.

Пам'ятна картка з молитвою на згадку похорону єпископа Ортинського.

(четвертий раз у своєму житті). Коли його забрали до лікарні, він покликав свого нотаря, Юліяна Чупку і в присутності преподобних Йосифа Пурянського та Кульматицького, а також свого брата, Йосифа Ортинського, зробив останні доповнення до свого Заповіту.

21 березня лікарі захвилювалися його станом і приписали морфін. Але коли і це не привело до покращення, тоді погодилися підвищити дозу лікарства. Однак, сильне ослаблення єпископа прискорило його смерть, яка настала 24 березня об 11:30 ранку.

Незважаючи на те, що ходили чутки про можливість поховання єпископа на цвинтарі на Факс Чейз, було вирішено, все-таки, ховати його в Катедрі. 26 березня о 10 годині ранку тіло єпископа, одягнене в нові єпископські ризи, було перенесено до Катедрі. 30 березня 1916 року єпископ Стефан Сотер Ортинський був похований у своїй Катедрі на вулиці Франкліна. Багато сподівалися на прибуття з Канади єпископа Никити Будки, але він не зміг приїхати на похорон.

Апостольський делегат, його еміненція Джон Бонзано, поінформував усіх, що пресвітерська рада при Єпископові Ортинському

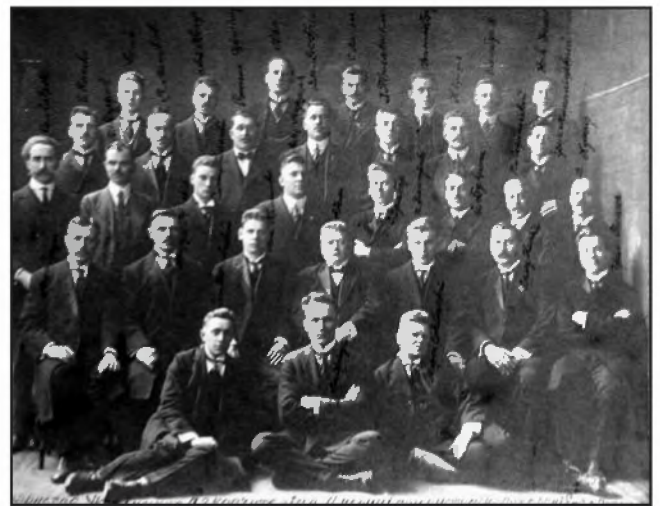
припиняє свій уряд, а він зателефонує до Риму щодо директив стосовно управління єпархією.

Поліція та газети констатували, що від 10 до 15 тисяч людей прибули на похорон. Генеральний вікарій єпархії, преподобний Александер Дзубай відправив похоронне богослуження. Дияконами служили преподобні отці Левицький і Чорняк. Було виголошено чотири проповіді: отцем Йосифом Чаплинським, отцем порзо, Монсенйором Лабелем (який, як представник Нью Йоркського Архиепископа, зустрів єпископа Сотера в 1907 році, коли він прибув до Америки) і отцем Підгорецьким, який, подібно як і отець Лабель, промовляв англійською мовою.

Родина єпископа Ортинського хотіла виконати його волю й перевезти тіло для поховання в Галичину, але формальні труднощі не дозволили цього зробити. Певним чином, місце владики було з його паствою, і він залишився з нею не без примусу, але й не всупереч послуху.

Похоронна процесія на похороні єпископа Ортинського, 30 березня 1916 р.

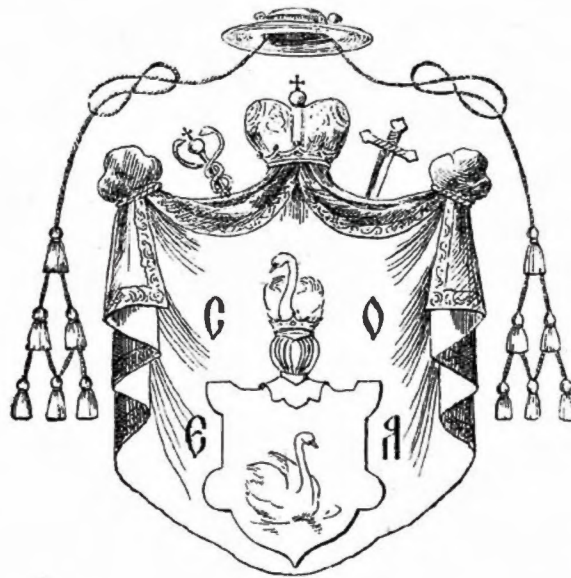
Дяки, які співали похоронну відправу по єпископові Ортинському, 1916 р.

ЛЕБІДЬ

Лебідь є широкоживаним романтичним образом птаха, якому присвячено кілька незабутніх оповідей. Найвідомішою є „Лебедине озеро”, покладена в основу балету легенда про королевича закоханого в королівну, яка знаходиться під закляттям перетворення на лебедя. Балет був натхненний міфом, який твердить, що перед самою смертю лебідь співає чаруючу пісню. Лебідь, зображений на гербі, має складені крила. Згідно з геральдикою, лебідь символізує поетичність та гармонію і часто зображався на гербах лицарів-музикантів.

Герб Ортинського: Єпископ Ортинський помістив прелатську, або священничу, шапку над своїм гербом. Це зовнішній священницький убір, який захищає і покриває найважливішу частину особи – її голову. Якби ця прелатська (римська) шапка не була зображена, герб був би власне східний. З кожного боку від неї відходить по шнуру, обидва завершуються шістьма китицями, зібраними в три ряди. Шість китиць, звичайно, вживаються для єпископа. За щитом видно хрест та єпископський жезл. Вони є символами єпископської гідності. Єпископський жезл є символом повноти влади й обов’язків Доброго Пастиря. Вершок жезла візантійського єпископа розділюється на двох зміїв, які дивляться один на одного, а між ними, як правило, хоч і не завжди, знаходиться хрест. Змії є старозавітним символом хреста (Числа 21,9; Йоан 3,14). Східна єпископська митра в центрі понад щитом є символом його єпископської гідності й вказує на священний чин .

Герб Єпископа Ортинського

1. Bruno Bernard Heim. Heraldry in the Catholic Church – It's Origin, Customs and Laws. (Humanities Press Inc.: New Jersey, 1978).

ЄПИСКОП СТЕФАН СОТЕР ОРТИНСЬКИЙ (1866-1916 рр.)

„Лебідь”

„Як буря понесеться, безбожний щезне; а в праведного довічна основа”
(Прип. 10, 25).

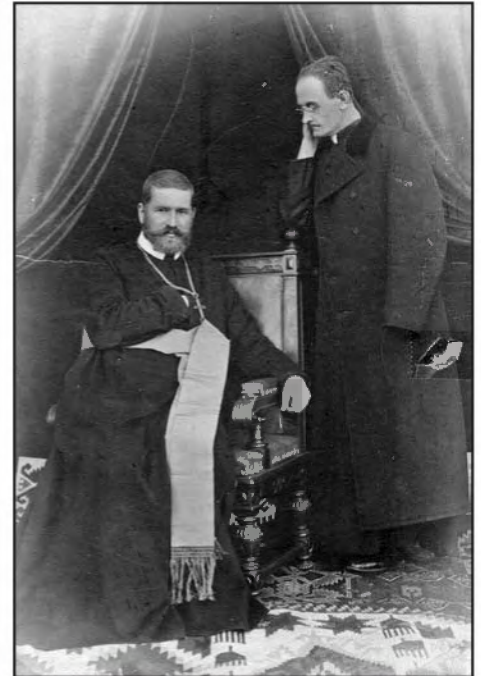
24 березня 1916 р. у Філадельфії, Пенсильванії, помирає порівняно молодий п'ятдесятилітній чоловік. Його звали - Стефан Сотер Ортинський. Він був першим греко-католицьким єпископом у Сполучених Штатах Америки. Його знали як працелюбного й відданого пастиря, який тяжко працював у винограднику Господньому. Після кількох таких особливо важких днів праці він захворів на запалення легенів. Ці дні стали його останніми. У четвер, 30 березня 1916 р., відбувся його похорон. Поховали владика в греко-католицькій Катедрі Непорочного Зачаття на вулиці Франклін у Філадельфії.

Упродовж усього свого життя для багатьох цей молодий єрарх був і таємницею, і загадкою. Він був греко-католицьким єпископом, але не греком за національністю, а проповідував на англійській, литовській та руській мовах. Народився владика 29 січня 1866 р. в Галичині, провінції Австро-Угорської імперії, але не був австрійцем за походженням. Він став громадянином Сполучених Штатів і ніколи не покинув свою придбану батьківщину. Навіть його католицькі брати і сестри інколи не могли зрозуміти, як цей „грек” може бути пов'язаний з „Римською” Церквою. І серед такого незрозуміння він палко проповідував Євангеліє та служив усім.

Початки²

У 1867 р. уряд Австро-Угорської Імперії прийняв дуже ліберальний еміграційний закон³. Її громадяни могли вільно емігрувати в будь-яку частину світу. Багато з них вирішили шукати щастя в Америці. Це була перша масова хвиля еміграції зі Східної Європи в „новий світ”. Між тими емігрантами було щонайменше пів мільйона східних католиків, які від 1772 р., за визначенням австрійського уряду, називалися „греко-католиками”⁴.

В Америці відчувалося велике незрозуміння стосовно цих „нових католиків”. Вони не вживали латину у своїх службах, їхні традиції та літургійні обряди виглядали чужими і, напевно, найбільш шокуючим було те, що рукоположеними священиками у них були одружені чоловіки. Заперечення цієї давньої східної традиції, яку деякі західні католики несправедливо оцінювали як скандал, видається, підштовнуло в той час багатьох греко-католиків покинути свій обряд:

Митрополит Андрей (сидить) з невідомим священиком

2. Рубрикація цієї брошури повторює рубрикацію книжки Гр. Лужницького: «Єпископ-піонер Кир Сотер з Ортинич Ортинський, ЧСВВ» («Episkop Soter Ortynsky Pioneer» Providence Press: Philadelphia, PA, 1963).
3. В австрійській Конституції від 21 грудня 1867 р., окрема IV стаття Основного закону стосувалася загальних прав громадян, і вперше вводила повну свободу пересування для всіх суб'єктів імперії Габсбургів.
4. Католики, які були навернені до християнства римськими місіонерами, що жили у західній частині давньої Римської Імперії, називалися латинськими (римськими) католиками, в той час як навернені грецькими місіонерами, які жили у східній частині давньої Римської Імперії, називалися грецькими (східними)

„Провидіння”, заснував, або дав почин до заснування газет „Америка”, „Єпархіяльні вісті”, журналу „Місіонар”, підтримав організацію „Товариства руських греко-католицьких дяко-учителів”.

Подорож до Риму та Перша світова війна

2 червня 1913 року єпископ Ортинський відбув до Риму, щоб подякувати Папі Пію Х за заснування Греко-Католицької Єпархії в Сполучених Штатах. Вже перебуваючи в Римі він перейнявся ідеєю побудови там української церкви на зразок Софії Київської. 24 липня владика вирушив з Риму до Львова на зустріч з Митрополитом Шептицьким. На своєму шляху він відвідав в Ужгороді закарпатського єпископа Антонія Паппа (1912- 1923 рр.) і в Пряшеві єпископа Стефана Новака (1914-1919 рр.), щоб обговорити з ними ситуацію стосовно греко-католиків закарпатців у США. Після цього єпископ Ортинський повернувся до Америки.

12 грудня 1913 року частина греко-католиків провела „Народний Церковний Конгрес” в Джонстауні, Пенсильванія. Серед пропозицій Конгресу була й така, яка передбачала рукоположення одружених чоловіків на пресвітерів і захист прав греко-католиків. І знову, єпископ Ортинський підписав пропозиції цього конгресу і розпочав певним чином зміцнення своєї керівної ролі серед греко-католиків¹⁷.

У вересні 1914 року почалася Перша світова війна й єпископ Ортинський став докладати значні зусилля, щоб підтримати Церкву в Україні й допомогти особисто Митрополитові Шептицькому, якого російський

цар ув’язнив у російському монастирі. Інколи єпископ Ортинський залишався самотнім голосом, який захищав Греко-Католицьку Церкву, переслідувану царською Росією в Галичині й на Закарпатті.

8 грудня 1914 р. Єпископ Ортинський скликав народний з’їзд у Філадельфії, на якому він хотів заснувати „Руську народну раду”, що мала би заопікуватися тими, хто залишався у воюючій Європі. Однак знайшлися такі, які вирішили, що це лише клерикальні намагання захопити владу в емігрантській спільноті.

Смерть та похорон єпископа Сотера Ортинського

У суботу, 11 березня 1916 року, єпископ Сотер Ортинський відслужив останню Службу Божу впродовж двотижневої місії в Катедрі. Літургія тривала дві години. 13 березня він забрав з лікарні настоятельку сестер Василіянок, сестру Олену, і відвіз її до монастиря. В дорозі владика підхопив запалення легенів

Єпископ Ортинський в мантії.

17. Walter C. Warzeski. Byzantine Rite Rusins in Carpatho-Ruthenia and America (Byzantine Seminary Press: Pittsburg, PA, 1971), 231.

У вересні та жовтні Митрополит Шептицький благословив землю в Йорктавні, Вірджинія, Катедрі у Філадельфії та цвинтар на Факс Чейс, Пенсильванія. Його присутність надихнула багатьох і стала виразним схваленням пастирської місії єпископа Сотера Ортинського.

Союз „Провидіння” та „Руський банк”

Єпископ Сотер Ортинський прагнув запропонувати нашим іммігрантам фінансову безпеку та стабільність. У 1912 р. він заснував Союз „Провидіння”, який частково базувався на організації Товаришення руських греко-католицьких брацтв у Америці. Ця організація проголосила три основні цілі, які були окреслені в її статуті: моральна – проповідувати віру, матеріальна – допомагати своїм членам, національна – розвивати національну ідентичність українців.

Єпископ також мав намір заснувати Руський банк. 13 травня 1915 р. чартер на заснування Руського банку був затверджений урядом Сполучених Штатів. Цей банк мав розміщуватися в самій Канцелярії єпархії; однак передчасна смерть єпископа Сотера відклала реалізацію цього проекту на невизначений час. Навіть був встановлений сейф, який довгі роки вживала Канцелярія.

Єпископ Ортинський з члена Союзу „Провидіння”

Греко-католицька єпархія в США

28 травня 1913 р. Апостольський Престол надав єпископові Сотеру Ортинському повну пряму юрисдикцію, створивши Єкзархію нашої Церкви під опікою Апостольського Делегата у Вашингтоні. 17 серпня 1914 р. Конгрегація поширення віри видала декрет про управління Греко-Католицькою Церквою в Америці на наступні 10 років під назвою: „Cum Episcopo”. У ньому було чотири основні розділи:

1) Єпископ є основним суб’єктом щодо апостольського престолу і його осідком має бути Нью Йорк, тим часом як генеральний вікарій та ректор семінарії можуть перебувати у Філадельфії;

Єпархіяльні радники і помічники єпископа Ортинського, 1914 р.

2) Єпископ може засновувати семінарію;

3) Вірні мають належати до своєї власної Церкви;

4) Стосовно мішаних подружжів – діти повинні бути охрещені в Церкві батька.

З поновленим завзяттям єпископ Ортинський узявся за реорганізацію своєї Єкзархії у деканати і вибрав з числа духовенства колегію радників, яка складалася як з галицьких, так і з закарпатських священиків.

Протягом років своєї архипастирської праці владика Сотер заклав кілька релігійних та громадських організацій: „Просвіту”, „Братство Пресвятої Євхаристії”, Апостольство молитви, Союз

„Основною причиною, чому американські єпископи (латинського обряду) відкидали новоприбулих, був celibат духовенства. Вони відмовлялися допускати одружене духовенство східного обряду до виконання священничих функцій. На зустрічі 1893 р. архієпископи постановили: що присутність серед нас одруженого духовенства грецького обряду є постійною загрозою для доброчесності нашого неодруженого духовенства, джерелом скандалів для мирян і, таким чином, чим скоріше ця дисциплінарна проблема буде усунута, перш ніж зло пошириться, тим краще для релігії... Можливість втрати кількох душ грецького обряду, вважали архієпископи, 'є неспівмірною з тими благословеннями, які отримуємо від уніформізму дисципліни'”⁵.

Ця явна зневага духовних і церковних потреб східних католиків була породжена необізнаністю. Єпархія й вірні Латинської Католицької Церкви перед тим не стикалися зі своїми східними католицькими братами і сестрами. Таким чином, східно-католицькі обряди і традиції вони рідко розглядали як обряди і традиції Католицької Церкви. Постало також питання єпископської юрисдикції. Католицька Церква мала давню традицію непризначення двох єпископів в одне місто⁶. Церковні провідники також не розрізняли Східні Католицькі Церкви та національні парафії в межах їхньої юрисдикції. У брошурі на захист Єпископа Ортинського священники писали:

Монах Сотер Ортинський

„Причина, чому потрібна окрема єпархія для Руської Католицької Церкви в Сполучених Державах, є абсолютна її відмінність від згадуваних деяким католиків, що походять з інших країн... Від них греко-католиків русинів відрізняє повна відмінність в обряді, формі відправ й звичаях... Не стоїть питання про національне приєднання чи національну приналежність русинів, чи то до австрійців, чи то до угорців, лише про окремий релігійний Обряд”⁷.

Юність Ортинського

Єпископ Стефан Сотер Ортинський народився 29 січня 1866 р. в селі Ортиничі в Галичині. Шкільну освіту здобув у Дрогобичі. У віці 18 років вступив у василіянський монастир. 1 січня 1889 р. у василіянському чині склав свої довічні обіти і прийняв чернече ім'я Сотер. Опісля він був посланий на навчання до університету в Кракові, де заприятелював з майбутнім Митрополитом Андреем Шептицьким. Вони обоє захистили докторати з філософії та богослов'я.

18 липня 1891 р. Львівський Митрополит Сильвестер Сембратович звершив таїнство рукоположення єромонаха Сотера Ортинського на пресвітера, після чого в церкві Добромильського монастиря він відслужив свою першу Божественну літургію. Згодом він був іменований професором філософії окружної школи в с. Лаврові, де навчав протягом двох років. Пізніше він був відкликаний у Львівський монастир.

5. James Hennesey, S.J., *American Catholics*. – Oxford University Press: New York, 1981, p. 193

6. У той сам час у Львові, Галичина, вже тоді було три архієпископи: греко-католицький, римо-католицький і вірменський.

7. Complaint against certain false and seditious attacks made by recalcitrant Ruthenian priests respecting their bishop, New York City, March 12, 1912, 6. (Скарга на явну брехню і підбурюючі напади, 1912, 6.

Це був час, коли він разом з отцем Андреем Шептицьким та отцем Платонідом Філасом здійснювали місіонерську працю на теренах усієї Галичини. Вони також започаткували видання релігійного журналу „Місіонар”⁸. У цей період євангелізації та ораторської пристрасності молодий отець Сотер був удостоєний титулу „золотоустого”.

У 1895 р. отець Ортинський був призначений ігуменом відновлюваного монастиря в Михайлівці на Поділлі, поряд кордону з Росією. Коли він прибув на місце, то застав там цілковиту пустку. Після дев’яти років відданого служіння і жертвності йому вдалося піднести статус монастиря до бажаного рівня. Впродовж усього цього часу отець Сотер розвивав свій таланти організатора й провідника.

Єпископство.

Перше пастирське послання

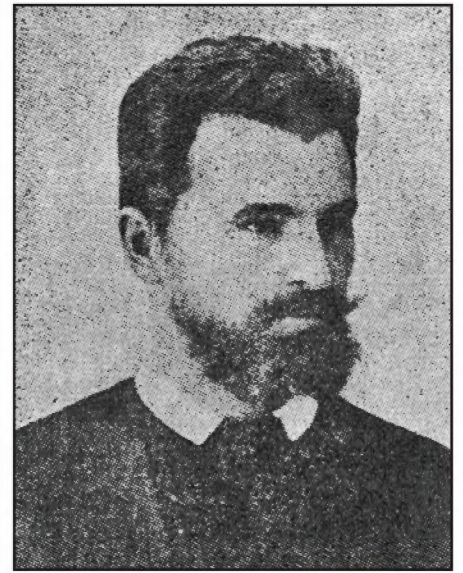
У 1906 р. отець Сотер Ортинський повернувся у Львів, де розпочав приготування до місійної праці в Бразилії. Яким же було його здивування, коли 26 березня 1907 р. папа Пії Х здійснив його канонічне призначення єпископом для греко-католиків у Сполучених Штатах і проголосив титулярним Єпископом міста Давлії. 12 травня 1907 р. у Львові в храмі св. Юра Митрополит

Єпископ Ортинський в повному єпископському облаченні

Андрей Роман Шептицький, єпископи Константин Чехович та Григорій Хомишин звершили єпископські свячення отця Сотера Ортинського. Перед тим, як залишити Європу і від’їхати на нове місце служіння, нововисвячений владика зустрівся з єпископами на Закарпатті та в Римі. Він також написав своє перше пастирське послання, в якому, зокрема, зазначив: „Силою послуху затримано мене в дорозі до Бразилії, куди рвалося моє серце, що хотіло нести поміч найбільшій поселенцям руським. Силою послуху накладено на мене кайдани єпископські, що приковують мене до недолі й терпінь Церкви Руської в Сполучених Державах. Силою послуху сказано мені: бери цей твердий і щонайтяжчий хрест та розіпни на ньому своє „Я”, а терпінням, яке знаєш, спасай себе і тобі довірене стадо”⁹.

27 серпня 1907 р. єпископ разом зі своїм секретарем, преподобним Володимиром Петрівським, прибув до Сполучених Штатів. У Гобокен, Нью Джерзі, їх зустрічав комітет у складі: Корнелія Лавришина, Гавриїла Чопея та Йосифа Чаплинського. Єпископа відвезли до церкви св. Юра на East 20th Street у Нью Йорку, де він взяв участь в Молебні. Наступного дня в церкві св. Юра єпископ Ортинський відслужив свою першу на

Молодий отець С. Ортинський

-
8. У січні 1917 р. отець Орун розпочав видання журналу «Місіонар» в Америці.
9. Пастирське послання Сотера Ортинського написане у Львові, Галичина, і датоване 25 червня 1907 р. У Сполучених Штатах його отримали 7 серпня 1907 р.

Серед галичан почала зростати кількість іммігрантів-інтелектуалів. Однак деякі з них були сформованими соціалістами за переконаннями. Вони організовували різні товариства й випускали свої власні газети та інші видання. Часто вони ставали осередками боротьби думок з єпископом. Враховуючи ці тенденції, навіть „Руський народний союз” (пізніше, Український народний союз) почав віддалятися від єпископа. Єпископ Ортинський та Митрополит Шептицький, який перебував у цей час в Сполучених Штатах, відмовилися приїхати на його Конвенцію, що відбувалася 20-23 вересня 1910 року в Клівленді; однак, єпископ Ортинський, який залишався головою статутної комісії, вніс до статуту кілька пропозицій, зокрема, про перейменування організації на „Греко-католицький руський союз”¹⁵. Хоч його пропозиції були прийняті конвенцією, але викликали спротив радикально настроєних членів Союзу, через що не були реалізовані. Вони розглядалися як намагання єпископа взяти під свій контроль організацію¹⁶. Таким чином, єпископ мав розбіжності у поглядах з переважною більшістю як закарпатців, так і галичан.

Згадка про посвячення Катедри, 2 жовтня 1910 р.

Митрополит Шептицький у Філадельфії

Перша греко-католицька Катедра Непорочного Зачаття у Філадельфії.

Львівський Митрополит Андрей Шептицький був особистим приятелем єпископа Ортинського та єдиним відповідальним за його висвячення в єпископи й призначення в Сполучені Штати. Довший час Митрополит Андрей шукав можливості відвідати свою паству в Сполучених Штатах. Така нагода трапилася у 1910 р., коли в Монреалі, Канада, проходив Всесвітній Євхаристійний Конгрес, на який поїхав також і Митрополит Андрей. До Нью Йорку Митрополит прибув 25 серпня 1910 р. Митрополит був також уповноважений Святим Престолом розібратися у конфліктах, які вибували навколо єпископа Сотера Ортинського. Митрополит Андрей мав зустрічі й розмови з багатьма священниками, а також мирянами, і прийшов до висновку,

що єпископ Ортинський правий.

Завдяки цьому візиту Митрополит Андрей був глибоко втягнений у ключові моменти історії цієї Церкви.

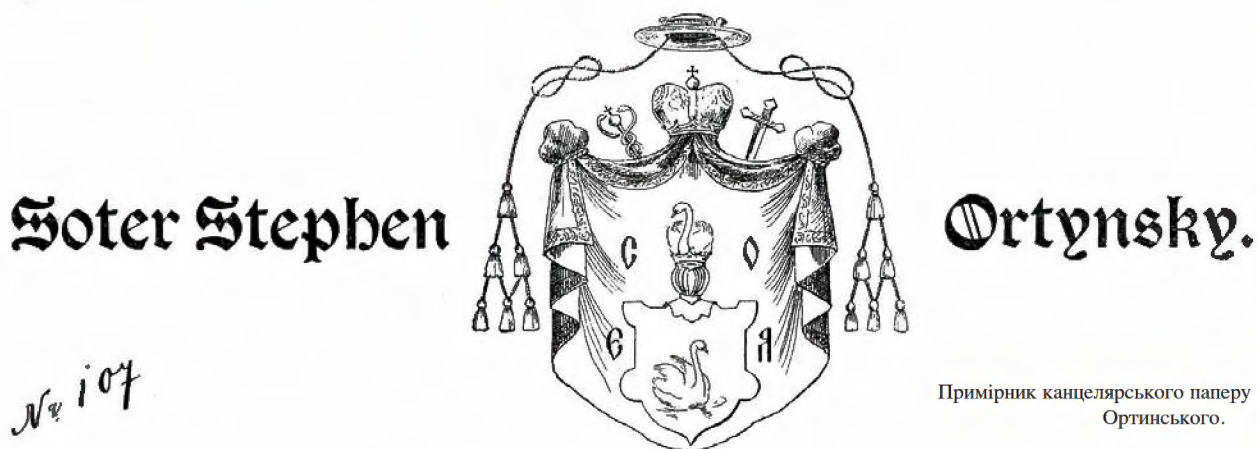
15. У 1892 р. було засновано „Соединеніє греко-католицьких руських братств”, чи Греко-католицький Союз. У 1894 р. був заснований „Руський Народний Союз” (майбутній Український Народний Союз). Власне цю організацію у 1910 р. владики Ортинський запропонував перейменувати на Греко-католицький союз.

16. Пізніше ті, хто відійшов від цієї організації, заклали в Скрантоні „Руський робітничий союз”.

Греко-католицьким священикам також заборонялося звершувати таїнство миропомазання. Усі ці несправедливі обмеження, які підпорядковували греко-католиків обрядовому життю Латинської Церкви, були подарунком тим, хто бажав розпалювати недовіру та здійснювати антиагітацію між вірними.

Закарпатці, галичани та інші

Греко-католики не були греками за національністю, але об'єднували різні українські етноси та інші національності. Називали їх по-різному: русинами, русінами, рускими, галичанами, закарпатцями та австрійцями. Мадяризовані закарпатці, яких була більшість, були приголомшені призначенням українського патріота з Галичини єпископом¹⁴. Вони мали на прикметі двох кандидатів, які діяли в ролі адміністраторів. Дуже тямущий протопресвітер Годобай розглядав більшістю закарпатського греко-

Примірник канцелярського паперу часів єпископа
Ортинського.

GREEK CATHOLIC BISHOP OF UNITED STATES.

католицького духовенства як головний кандидат на єпископа. Були також між духовенством такі, які надавали перевагу анархії і безпорядку. В їхніх очах кожен єпископ був обмеженням їхньої свободи.

Таким чином, немає ні найменшого сумніву, що послаблення влади чи будь-які обмеження повноважень єпископа Ортинського грали на руку тим, кому не подобалася його присутність в Сполучених Штатах. Різні делегації споряджувалися до латинської дієцезії з домаганнями усунути єпископа Ортинського. Найвідоміший з'їзд представників 44 парафій та 6 священиків відбувся в Джонстауні, Пенсильванія, 11-12 січня 1910 р. Вони не хотіли бути під юрисдикцією єпископа Ортинського, а воліли бути під латинським єпископом, поки не отримають свого власного, закарпатського єпископа.

Інше зібрання відбулося у Скрентоні, Пенсильванія, 30 червня 1911 р., де 44 священики закарпатці висловили бажання відійти від Католицької Церкви. Згодом, 12 травня 1912 р., Архиепископ Іван Бонцано, Апостольський Делегат, цих священиків суспендував. А група з 66 відданих священиків зібралася в Нью Йорку 12 березня 1912 р. і відповіла на всі звинувачення висунуті проти єпископа Сотера Ортинського. Вони твердо обстоювали свого єпископа та його справедливі домагання правової незалежності.

14. Греко- католик може бути терміном, щ вводить в оману, бо, як правило, членами цієї Церкви були слов'яни. Також під терміном „русини” я розумію закарпатських русинів, лемків, галичан русино/українців та інших словян, які складали основу Греко-Католицької Церкви в Америці.

американській землі Божественну літургію.

29 серпня владика від'їхав до Філадельфії, а після того до Вашингтону, О. К., де зустрівся з Апостольським делегатом, його ексцеленцією Демедіо Фальконіо, Ч.Ф.М. 1 вересня єпископа Стефана Сотера Ортинського приймали в South Fork, Пенсильванія, де він освятив греко-католицьку церкву св. Михаїла. Оскільки єпископ ще не мав власної резиденції чи Катебри, то прийняв запрошення священника з South Fork, в якого залишався аж до листопада, а тоді оголосив про своє рішення переїхати в резиденцію на North Sixty-Third St. у Філадельфії.

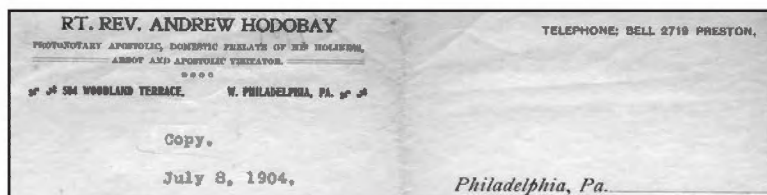
Буклет з архиерейської хіротонії у 1907 р. владика С. Ортинського

Церковна структура

Від самих початків еміграції до 1907 року вірні та духовенство Греко-Католицької Церкви були без єпископа. У цих умовах вони розвинули свій власний спосіб управління. Преподобний Никола Ханат (у 1891-1895 рр. - адміністратор) і високопреподобний Андрій Годобай (у 1902-1907 рр. – апостольський візитатор) здійснили перші спроби структурування Церкви. Царська Росія через свою пропаганду і фінансові впливи прагнула підпорядкувати собі усіх слов'ян і, недопустивши призначення для них єпископа, перетворити усіх на православних. Крім того, відчувалися протестантські впливи, зростаючі фракційні

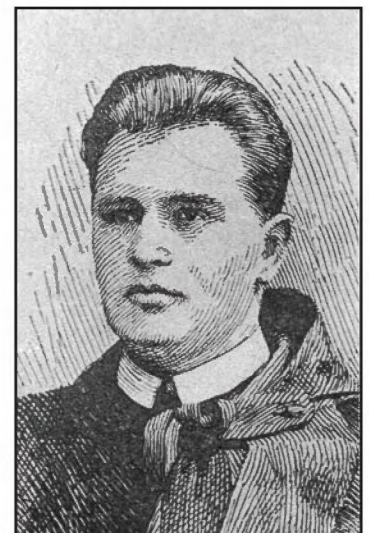
конфлікти, а також затяжне незрозуміння з боку єрархії Латинської Церкви. Загалом, спостерігалися брак дисципліни та відсутність відповідних повноважень.

Булла „Ea Semper” від 14 червня 1907 р., яка обмежувала владу нового

Поштовий папір часів адміністрування отця Годобая

єпископа, була несподіванкою для Єпископа Ортинського. Незважаючи на те, що новий єпископ отримав свої повноваження

Портрет єпископа Ортинського в католицькому адресарі 1908 р.

безпосередньо від Римського Престолу, і його було завірено в тому, що залежним він буде лише від Апостольського делегата, свою владу він повинен був здійснювати як генеральний вікарій кожного латинського єпископа, в чийї єпархії проживали вірні Греко-Католицької Церкви. Ні один одружений священник не міг бути присланий до Сполучених Штатів і ні один одружений чоловік не міг бути рукоположений для Сполучених Штатів. Кожен греко-католицький священник прив'язувався до латинської дієцезії, на теренах якої служив. Єпископа зобов'язувалося закласти власну Духовну Семінарію. Булла також забороняла священникам здійснювати таїнство миропомазання при хрещенні дітей, але й сам владика Сотер не міг здійснювати це таїнство без дозволу місцевих латинських єпископів. У мішаних подружжях перевага надавалася латинському обряду. Для багатьох греко-католиків булла „Ea Semper” стала символом гноблення й контролю Греко-Католицької Церкви з боку Латинської. Для єпископа Ортинського це стало

постійним джерелом напруження та незрозуміння.

Єпископ Ортинський скликав першу конференцію духовенства у Нью Йорку з 15-го по 16-те жовтня 1907 р. На неї прибуло сімдесят шість священників; з-поміж обговорюваних тем було також питання розділення

Перша рада єпископа Ортинського

території, на якій функціонують греко-католицькі парафії, на дев'ять деканатів, закладення дяківської школи, сиротинця та захоронки для вдов, і заснування Духовної Семінарії. Подібна конференція для делегатів парафій відбулася в Нью Йорку восени 1907 р. Делегати проголосували за те, щоб усі руські церкви (понад 120 у 1907 р.) передали права власності на їхнє майно єпископові Сотеру Ортинському; проте, проблеми юрисдикції й надалі залишалися джерелом постійних чвар.

Єпископ почав облаштовуватися в Філадельфії, ставши Ректором греко-католицької церкви Святого

Духа, яка знаходилася на 1925 West Passyunk Ave. Пізніше він відправляв у церкві святого Михаїла на 9th Buttonwood St., яка була ближче до його резиденції на 1105 North 63rd St. Зрештою, в 1908 р. єпископ Ортинський купив колишню протестантську церкву св. Юди у блоці 800-их номерів на N. Franklin St., яка була посвячена 2 жовтня 1910 р. як Руська Катедрa Непорочного Зачаття. Таким чином, вулиця Франкліна стала центром релігійного життя русинів греко-католиків.

Освіта

15 вересня 1909 р. на конференції у Філадельфії єпископ Ортинський заснував „Просвіту” – освітньо-культурну організацію русинів. Також єпископ запросив з Галичини сестер василіянок, які стали

допомагати у навчанні дітей, особливо сиріт. Три сестри і дві кандидатки прибули в грудні 1911 р., ще три сестри приїхали у листопаді 1912 р. Їх перша ігуменья, сестра Олена Лянпевич, ЧСВВ, зайнялася організацією головного монастиря та новіціату. У плані були також відкриття лікарні та будинку опіки над старшими людьми. Невдовзі сестри стали серцем більшості соціальних і евангелізаційних програм єпископа Сотера Ортинського.

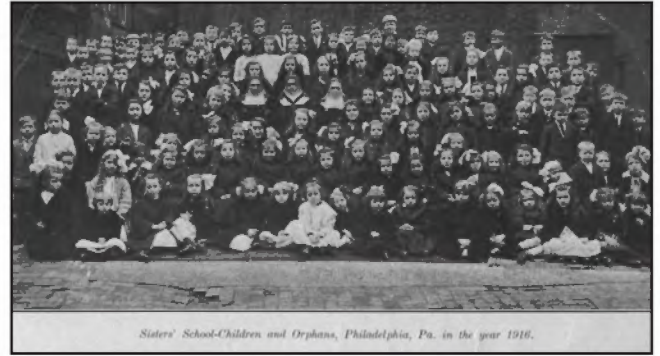
Хор філадельфійського сиротинця з єпископом і отцями

Єпископ заохочував парафії засновувати вечірні школи, церковних дяків зобов'язав навчати в цих школах, а для взаємодопомоги об'єднуватися в Товаристві руських греко-католицьких дяко-учителів, яке було започатковане 13 липня 1913 р.¹⁰ Він також купив 222 акри землі в Yorktown, VA, на яких хотів заснувати Духовну Семінарію, технічну школу, фабрику і будинок опіки над німеччинами людьми¹¹, і навіть видав відозву з проханням про пожертви.

Це викликало спротив групи греко-католицьких священників закарпатців, які скликали в Гарізбурґу, Пенсильванія, з'їзд так званого Цивільного ексекутивного церковного комітету і видала меморандум до Апостольської Столиці, в якому просили відкликати єпископа Ортинського через його уявний

Сиротинець

Сироти були найслабшим прошарком української емі_рації й єпископ Ортинський дав власні гроші на купівлю будинку на розі 7th and Parrish St., в якому мав розміститися сиротинець на 200 дітей. У спілці з сиротинцем влади́ка за́клав друкарню, книгарню, ризницю та килимарню. Крім того, у 1914 р. він купив ділянку в 300 акрів землі за 8,500 дол. у Чесапік, Меріленд, де жили сироти від 2 до 6 років і куди переїжджали на літні вакації сироти з філадельфійського сиротинця. Владика часто відвідував сиротинець і завжди піклувався про дітей. Його прихильність до дітей і піклування про них тривали до самої його смерті.

Школярі та сироти в школі сестер Василянок, 1916 р.

Латинська єрархія та єпископ Ортинський

Єрархія Американської Латинської Церкви була проти призначення східного католицького єпископа для Сполучених Штатів Америки. І дійсно, 11 жовтня 1894 р. і, повторно, у 1896 р. „єпископи Америки знову висунули пропозицію, щоб їм було надано право перевести усіх католиків руського обряду в римокатолицький обряд, щоб таким чином зберегти уніформізм”¹². Вони не робили розрізнення між національними парафіями і Східними Католицькими Церквами, а також можна твердити, що деякі, у відповідності з їхніми регіональними інтересами, не мали всеохоплюючого уявлення про Вселенську Католицьку Церкву. В дійсності, деякі хотіли, щоб східні католики просто стали латинськими католиками:

Комітет з прийняття Апостольського Делегата, Бонзано.
Єпископ Ортинський серед членів комітету

„У 19 столітті американські єпископи усвідомили необхідність існування національних парафій і могли таким чином прийти до висновку, що католики русини також можуть бути вживлені в латинський обряд на тих самих умовах, що й національні парафії латинського обряду”¹³.

Виходячи з булли „Ea Semper” єпископ Ортинський повинен був питатися дозволу кожного латинського єпископа, на чий території він бажав служити. Як правило, це розглядалося з тактом і християнською дипломатичністю. Було, однак, кілька вимог, які потрібно було виконати в угоду бажанням окремих єпископів. Інколи латинські єпископи також призначали грекокатолицьких священиків на парафії без узгодження з єпископом Ортинським.

10. Перші спроби створити таку організацію були здійснені в 1907 р.

11. Див.: Запрошення на святкування посвячення землі, видане 15 серпня 1910 р. єпископською канцелярією у Філадельфії.

12. Walter Paska. Sources of Particular Law for the Ukrainian Catholic Church in the United States (Washington, DC, 1975), 33.

13. Там само. С. 52.

Сучасний вигляд Катедрі Непорочного Зачаття у Філадельфії. Єпископ Ортинський похований у крипті катедрі.

Design credit: Moki Kokoris